

zullen met de Hoge Regering naar tevredenheid hebben geconstateerd dat de slaven met succes voor een ambacht worden opgeleid.

BANDA

Gezien het resultaat met de opleiding van slaven op Ambon zijn de excuses over de onmogelijkheid daarvan op Banda te lichtvaardig. Daarom zal daartoe nogmaals worden aangespoord. Wat betreft de weeskinderen [fol. 13] blijkt uit de brief van eind augustus dat er weer één bij de huistimmerlieden is geplaatst, en dat drie andere die hun werk goed deden, voor de vastgestelde soldij zijn aangenomen. Bovendien doet het genoeg dat er acht jonge matrozen bij de ambachtslieden zijn geplaatst ter opleiding. Helaas moest eind december 1761 worden bericht dat de peperverbouw geheel is mislukt, maar in die van eind december 1762 kon gemeld worden dat de djativerbouw aanmerkelijk is toegenomen. Het bericht over het invorderen van de domeinen, waarom Heren XVII in de brief van 24 september 1761 hadden gevraagd, wordt niet meer dit jaar verwacht. Het extract uit die brief met die opdracht ging met de Batavier verloren. Pas dit najaar gaat het verzoek opnieuw naar Banda. De belangrijke zaak van de burgervvaart uit dit gewest en van Ambon naar Makassar, [fol. 14] is opnieuw besproken, zowel wat Heren XVII, als ook de Hoge Regering daarover schreven. Hoezeer men ook geneigd zou zijn deze weer te verbieden, is om dringende redenen daartoe niet overgegaan.² Het werd onwenselijk gevonden dat er in Banda een sloep en twee jonken zouden bijkomen en van de vier vaartuigen die in 1760 naar Makassar gingen, brachten er maar twee rijst mee terug, terwijl het vierde helemaal niet terugkwam. Wat de bijkomende jonken, ook wel joukoms genoemd, betreft, dat zijn maar zeer kleine scheepjes. En wat het tweede aangaat, die scheepjes worden niet altijd uitgestuurd om rijst in te slaan, [fol. 15] maar vaak om sago, agar agar, tripang en andere benodigdheden van de Zuidooster- en Zuidwestereilanden af te halen voor Batavia. Zonder deze kleine handel kan Banda absoluut niet bestaan. Als de toestemming voor deze vaart wordt ingetrokken, zal deze kolonie geheel ineensinken. Daarom is ze, nadat ze enige tijd verboden is geweest, weer toegestaan, vooral omdat er geen verdenking van smokkel in specerijen is. Eén vaartuig is duidelijk met wat tripang van Makassar naar Batavia vertrokken, om met rijst van Java's Oostkust naar Banda terug te keren.³ De hoofdreden om deze vaart niet te verbieden is [fol. 16] dat er anders een groot tekort aan rijst zou ontstaan. Dit is dit jaar weer eens gebleken met het verongelukken van de Batavier. Bij het vertrek van deze vaartuigen van Banda en Ambon en bij aankomst te Makassar, wat alleen bij het fort Rotterdam is toegestaan, worden ze onderzocht. Geen van de burgers heeft zich aan smokkel, waar de doodstraf op staat, schuldig gemaakt. Er is in deze gewesten, zoals elders, te veel afgunst tussen hen dat ze overtredingen zouden geheim houden. Anders lekt het zeker uit via slaven. Deze argumenten gelden voor de kleine handel van Banda. [fol. 17] Wat Ambon betreft, een verbod van deze vaart vergroot zeker de armoede en dat geeft nog meer ongenoegen. De genoemde voorzorgen maakten dat er bij de burgervvaart geen zweem van smokkel is ontdekt. Toch zal de besturen van deze gewesten er nogmaals op gewezen worden dat, hoewel er aan zes vaartuigen vergunning mag worden verleend, aan meerdere deze slechts bij uiterste noodzaak verstrekt mogen worden. Om dit te voorkomen krijgen de schepen van de Compagnie die daarheen gaan, zoveel mogelijk rijst mee. Als er toch meer vergunningen nodig zijn, moeten de besturen aangegeven hoeveel rijst die schepen aanvoeren en hoeveel ze van elders ontvangen hebben. [fol. 18]

TERNATE

Betreffende de heersende geschillen tussen de koningen van Ternate en Tidore wordt

2 In de marge staat hier 1°.

3 In de marge staat hier 2°.